

BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA O‘QUV MASHG‘ULOTLARINI SIFATLI O‘ZLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI

Xojaniyazova Inkar Jumanazarovna

Qoraqalpoq davlat universiteti “Pedagogika va psixologiya” kafedrasida assistent o‘qituvchisi

<https://orcid.org/0009-0001-4071-6869>

Annotatsiya: Ushbu maqolada bevosita mavzu bilan bog‘liq bevosita boshlang‘ich ta‘lim jarayonlarini tartibga solishga doir amaldagi qonun hujjatlaridan kelib chiqadigan vazifalar hamda ularni amalga oshirishda bugungi kunda olib borilayotgan islohotlar, boshlang‘ich ta‘lim jarayonlarida boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘quv mashg‘ulotlarini sifatli o‘zlashtirishga ta‘sir qilayotgan ijobiy va salbiy omillar, dars, dars mashg‘ulotlari, dars mashg‘ulotlarini o‘zlashtirish bilan bog‘liq mavjud muammolar, ushbu muammolarning yechimiga yo‘naltirilgan xorijiy va milliy pedagog olimlarning qarashlari va mulohazalari keng mazmunda tahlil qilingan. Ushbu maqola shuningdek, boshlang‘ich sinf o‘quvchilari tomonidan o‘quv materiallarini o‘zlashtirishning didaktik shart-sharoitlari, kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning bilish, fikrlash, dars mashg‘ulotlarini o‘zlashtirish xususiyatlariga bag‘ishlangan. Shuningdek, maqolada o‘quv mashg‘ulotlarini o‘zlashtirishda darsning ahamiyati, bu borada maktab o‘quvchisining o‘quv-bilish faoliyati xususiyatlari, ta‘lim shakllari turlari va vositalari, dars mashg‘ulotlarini o‘zlashtirish bosqichlari to‘g‘risidagi mualliflik fikrlar va qarashlar ilgari surilgan. Bundan tashqari, maqolada boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining dars shakliga mos usul, uslub va vositalardan samarali foydalanishi zarurligi, o‘quv mashg‘ulotlarini tashkil etish, dars uchun ajratilgan vaqtni tejash va undan unumli foydalanish yuzasidan muallif tomonidan xulosa hamda takliflar ilgari surilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, dars, dars mashg‘ulotlari, dars mashg‘ulotlarini o‘zlashtirish, o‘quv-biluv faoliyati, fan to‘garaklari, ishlab chiqarish amaliyoti, ta‘limiy o‘yin.

ПРОБЛЕМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КАЧЕСТВЕННОЙ ОСВОЕНИИ УЧЕБНЫХ ЗАНЯТИЙ В НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Хожаниязова Инкар Жуманазаровна

Ассистент кафедры «Педагогика и психологии» Каракалпакского государственного университета

Аннотация: В данной статье рассматриваются задачи, вытекающие из действующего законодательства по регулированию процессов начального образования, непосредственно относящиеся к теме, а также проводимые сегодня реформы в их реализации, положительно влияющие на качество учебной деятельности учащихся начальных классов. В процессах начального образования и негативных факторах, уроках, уроковой деятельности, существующих проблемах, связанных с освоением уроковой деятельности, в широком контексте анализировались взгляды и мнения зарубежных и отечественных ученых-педагогов, направленных на решение этих проблем. Данная статья также посвящена дидактическим условиям усвоения учебного материала учащимися начальных классов, особенностям знаний, мышления, усвоения уроков младшими школьниками. А также, в этой статье представлены мнения и взгляды автора о значении урока в освоении учебной деятельности, особенностях учебной

деятельности школьника в этой связи, видах и средствах образовательных форм, этапах освоения учебной деятельности. статья. Кроме того, в статье автором выдвинуты выводы и предложения относительно необходимости эффективного использования учащимся начальной школы методов, способов и средств, подходящих к форме урока, организации учебных занятий, экономии времени, отведенного на урок. и его эффективное использование.

Ключевые слова: начальное образование, урок, учебная деятельность, освоение уроковой деятельности, учебная деятельность, научный кружок, производственная практика, учебная игра.

PROBLEMS OF IMPROVING THE QUALITY OF LEARNING LESSONS IN PRIMARY EDUCATION

Khojaniyazova Inkar Jumanazarovna

*Assistant teacher of the Department of «Pedagogy and Psychology» of Karakalpak
State University*

Abstract: This article examines the tasks arising from the current legislation on regulation of primary education processes, directly related to the topic, as well as the reforms carried out today in their implementation, which have a positive effect on the quality of educational activities of primary school students. In the processes of primary education and negative factors, lessons, lesson activities, existing problems associated with the development of lesson activities, in a broad context, the views and opinions of foreign and domestic scientists-pedagogues were analyzed, aimed at solving these problems. This article is also devoted to the didactic conditions for the assimilation of educational material by primary school students, the features of knowledge, thinking, assimilation of lessons by younger students. And also, this article presents the opinions and views of the author on the importance of the lesson in the development of educational activities, the features of the student's educational activities in this regard, the types and means of educational forms, the stages of mastering educational activities. article. In addition, the author puts forward conclusions and proposals regarding the need for the effective use by primary school students of methods, methods and means that are suitable for the form of the lesson, the organization of educational activities, saving time allocated for the lesson. and its effective use.

Keywords: primary education, lesson, educational activity, mastering lesson activities, educational activity, scientific circle, industrial practice, educational game.

Kirish. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-yilga oid Davlat dasturi to'g'risida"gi Farmonida "2023-2024-o'quv yilidan boshlab bosqichma-bosqich umumiy o'rta ta'lim mussasalarida o'quvchilarni umuminsoniy va milliy qadriyatlar, vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, shu asnosda ular da kommunikativ ko'nikmalar, tanqidiy dunyoqarash va kreativ fikrlash, hamkorlikda ishlash, tadqiqotchilik kabi ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirilgan yangi o'quv dasturlarini amaliyotga kiritish" [1] vazifasining qayd qilinishi bevosita boshlang'ich ta'limga ham tegishlidir. Zero, hozirgi davrda boshlang'ich sinflarda ta'lim sifatini oshirish maqsadida o'quvchilarda o'qish, o'rganish, bilimlarni o'zlashtirish va qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish, faol bilish faoliyatiga intilishni paydo etish singari vazifalar qo'yilmoqda. Ularni bajarish uchun boshlang'ich ta'lim mazmunini integratsiyalash, ilg'or innovatsiyon texnologiyalarni amaliyotga tadbiiq etish, o'qitish jarayonida axborot-kommunikatsion va global pedagogik yondashuvlardan samarali foydalanish dolzarb masalalardan hisoblanadi. Lekin pedagogik faoliyatni tashkil etishda qator muammolarning borligi bu sohada

ko'pgina izlanishlar olib borish lozimligini taqozo etadi.

Boshlang'ich ta'lim nazariyasi va amaliyoti bilan bog'liq ichki muammolar, ta'lim tizimidagi yondashuvlar, boshlang'ich ta'limni tashkilotish bo'yicha amaliy-yo'naltiruvchi ta'lim modelining mukammal emasligi, bugungi kunda axborot shaklidagi bilimlar o'quvchilarning kelajagi uchun hayot yo'lida foydali hisoblanmasligi, o'quv fanlarining soni va mazmunida uzluksiz ekstensiv o'zgarishlarning ko'p bo'lishi, bolalarning tevarakatrof haqidagi tushunchalarining shakllanishiga o'quv materiallari ta'sirining sustligi ta'lim bosqichlari o'rtasidagi bog'liqlikning zaifligi singari muammolar boshlang'ich ta'limning og'riqli nuqtalaridandir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya.

Boshlang'ich ta'limga o'quv materiallarini o'zlashtirishning didaktik shart-shaoyitlariga tegishli muammolar S.L.Rubinshteyn [2; B.144.], tomonidan birinchilar qatorida tadqiq qilingan va aqliy rivojlanishning umumiy intellekt bilan bog'liq jihatlari ko'rsatib o'tilgan. Shuningdek, bugungi kun ta'limi L.S.Vigotskiy tomonidan ilgari surilgan g'oya, ya'ni ta'lim berishda o'quvchi qo'lga kiritib bo'lgan rivojlanish darajasini qo'llamasdan, uning tafakkuriga shart-shaoyitlarini oshiradigan talablar qo'yilishi, u erishgan va yaxshi o'zlashtirib olgan analitik-sintetik faoliyat darajasini talab qilishi kerak, degan qoidaga asoslanadi [3; B.35-36.].

O'zbekistonlik olimlardan U.Nishonaliyev aqliy rivojlanishning asosiy mezoni - o'quv faoliyati tuzilmasini samarali tashkil etish, uning tarkibiy qismlarini to'g'ri rejalashtirish, - degan edi [4; B.11.].

Q.Husanboyeva esa kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning fikrlash faoliyatini:

- o'zlashtirishning tezligi yoki sustligi;
- fikrlash jarayonining o'zgargan sharoitlarga moslashuvi osonligi yoki qiyinligi;
- fikrlash doirasining o'zaro bog'liqligi;
- analitik-sintetik xususiyatlarini faoliyatning turli darajalari sifatida qaraydi [5; B.57.].

R.X.Djurayev, U.K.Tolipov, R.G.Safarova, X.O.To'raqulov, M.E.Inoyatova, M.S.Divanovalar bilan hamkorlikda tuzilgan "Pedagogika atamaları lug'ati"da "Dars - tarbiyaviy ishning asosiy tashkilotidir. U ma'lum bir vaqt bilan cheklangan shakl, butun ta'lim jarayonining mantiqiy tugallangan qismi sifatida belgilanadi", degan fikrni bildirdi [6; B.186.].

Shuningdek, pedagogikaga oid boshqa ilmiy manbalarda esa "Dars – ta'limning asosiy shakli ekan, u ilmiy, tizimli, tushunarli, ongli va faol bo'lishi, bilimlar mustahkam o'zlashtirilishi, o'quvchilarning shaxsiy xususiyatlari e'tiborga olingan holda tashkil etilishi zarur"ligi alohida ta'kidlangan.

"Bola maktabga kelgunga qadar oila muhitida, maktabgacha ta'lim muassasalarida qiziqishlari va ehtiyojlarini ifodalash uchun zarur bo'lgan so'zlarni gap tarkibida turli shakllarda qo'llash namunasini o'zlashtirgan bo'ladi, deb yozadi metodist H.Bakiyeva, - lekin uning nutqiy arsenali maktabda o'rganiladigan yangi tushunchalarni, fikrlarni, maktabga kelgan kuniidagi hissiyotlarini ifodalashi uchun so'z zahirasi yetishmaydi. Maktab oldida turgan eng asosiy vazifa o'quvchilarning atrof-olam haqidagi tasavvurlarini kengaytirish asosida o'quvchilarning lug'atini boyitish, nutq va tafakkurini, mantiqiy fikrlashini o'stirishdir.

Mantiqiy fikrlashning dastlabki usuli tahlildir. Til hodisalarini tahlil qila olish ko'nikmasi maktabgacha davrdanoq shakllana boshlaydi. Boshlang'ich sinflardan dastur asosida rivojlana boradi" [7; B.16.].

Boshlang'ich ta'limda dars jarayonini sifatli tashkil etish masalalarini taniqli rus olimi, pedagogika fanlari doktori, professor N.V.Terexova shunday sharhladi: "Ta'lim

shakli - bu ichki barqaror aloqalar, munosabatlar va qonuniyatlarning mazmuni va tizimi bilan shartlangan bolalarning bilish faoliyatini boshqarish usuli. O'qitish usullari va shakllari o'zaro bog'liq: metodlar shakllarda amalga oshiriladi, shakllar esa usullarning tashkil etilishini va mavjudligini ta'minlaydi" [8; B.148.].

I.Ya.Lerner va M.N.Skatkinlar tomonidan o'qitish metodlari tizimini tasniflash tizimi va ularni aqliy faoliyat, kognitiv faoliyat xususiyatiga ko'ra farqlash masalalari guruhlariga ajratib chiqilgan. O'quv materiallar o'zlashtirishda o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyati xususiyatidan kelib chiqiladi. Bunda:

a) tushuntirish-illyustrativ yoki axborot-retseptiv (qabul qilish-idrok). Usulning mohiyati shundaki, o'qituvchi har xil vositalar yordamida tayyor ma'lumotni yetkazadi, o'quvchilar idrok etadi va xotirada saqlaydi. Bunga hikoya qilish, ma'ruza qilish, tushuntirish, darslik bilan ishlash, rasmlar, fil'mlar namoyishi kabi usullar kiritildi;

b) reproduktiv - bu oldindan belgilangan algoritm bo'yicha o'quv harakatlarini takrorlashdan iborat bo'lib, u o'quvchilar tomonidan ko'nikma va malakalarni egallash uchun ishlatiladi. Amaldagi harakatlarni takrorlash, algoritmgga muvofiq faoliyatni dasturlash usullari hisoblanadi;

v) o'rganilayotgan materialning muammoli bayoni. Ushbu metod bo'yicha ishlashda o'qituvchi o'quvchilar oldida muammo tug'diradi va o'zi yuzaga keladigan qarama-qarshiliklarni ochib berib, uni hal qilish yo'llarini ko'rsatadi;

d) evristik - qisman izlanish usuli. O'qituvchi ta'lim muammosini kichik qismlarga ajratadi va o'quvchilar uning yechimini topish uchun alohida bosqichlarni amalga oshiradilar;

e) tadqiqot uslubi, unda o'quvchilarga zaruriy usul va uslublarni tanlab, mustaqil ravishda hal qiladigan bilimga oid vazifalar beriladi. Demak, o'quv mashg'ulotlarini o'zlashtirishda paydo bo'lgan muammoli holat o'qituvchidan turli motiv va qiziqishlarni uyg'otuvchi pedagogik va psixologik ta'sir usullarini qo'llashni talab etadi [9; B.185., 10; B.89.].

Pedagog olimi N.T.Toshevaning "Boshlang'ich sinf o'quvchilarida bilish faoliyatini rivojlantiruvchi o'quv vaziyatlarini tashkillashtirishning didaktik shart-sharoitlari" mavzusidagi tadqiqotida o'quv mashg'ulotlarini o'zlashtirish jarayonidagi muammolar o'quvchining o'quv va o'quv-biluv faoliyati nuqtai nazaridan kelib chiqib tahlil qilingan [11; B.10.]. Boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quv materiallari o'quv fanlariga taalluqli bo'lganidek, darsni o'zlashtirish muammolari ham o'quv materiallariga taalluqlidir.

Ilmiy ishimizda tadqiqotchi J.Qayirbaevning "Jumbaq bizden, juwap sizden" deb nomlangan, kichik maktab yoshidagi bolalar uchun yozilgan kitobidan foydalanishga harakat qildik [12; B.36.].

Muhokama.

Demak, darsta'limning asosiy shakli bo'lib, o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirishida darsni to'g'ri tashkil etish, bilimlarni bolaning ongiga faol tarzda etkazish zarur ekanligini ko'rsatadi.

Hozirgi davrda yosh avlodning muloqatga kirishuvchanlik, kommunikabellikni rivojlantirish eng zarur ko'nikmalardan hisoblanadi. Dars jarayonida o'qituvchi va o'quvchi zamonaviy talablarni hisobga olgan holda o'zaro faol munosabatda bo'lishi, o'quvchi passiv tinglovchiga aylanmasligi, aksincha faol, kirishimli bolib, bilimlarni tezda o'zlashtirish qobiliyatiga ega bo'lmog'i lozim.

Fikrimizcha, boshlang'ich ta'limda o'quv mashg'ulotlariga qo'shimcha qator ta'lim shakllari mavjud bo'lib, ular:

- amaliy-tajriba mashg'ulotlari;
- qo'shimcha o'quv mashg'ulotlari;
- fan to'garaklari;

- ekskursiyalardan tashkil topadi.

Ushbu ta'lim shakllari bilimlarni mustahkamlash, to'ldirish, amaliyot bilan bog'lash uchun tashkil etiladigan qo'shimcha mashg'ulotlar hisoblanadi. Hozirgi kunda bundan tashqari ta'lim muassasalari tajribasida fan to'garaklari, ishlab chiqarish amaliyoti, ta'limiy o'yin shaklidagi mashg'ulotlardan ham foydalanilmoqda.

O'quv materiallarini o'zlashtirish masalasini tadqiq qilgan olim I.Ya.Lerner o'quv materiallarini o'zlashtirishning quyidagicha 3 darajasini ajratadi:

1. O'quv materiallarini idrok etish va eslab qolish.
2. Namunaga qarab faoliyat usullarini xotirlash.
3. Noma'lum vaziyatlarda bilim va ko'nikmalarni ijodiy qo'llash [13; B.6-12.].

Demak, fikrimizcha, boshlang'ich ta'lim jarayonida bajaradigan vazifasiga ko'ra darsni o'zlashtirish bosqichlarini quyidagicha taqdim etish mumkin:

- yangi bilimlarni qayd qilishga oid o'quv materiallarini tayyorlash;
- bilimlarni ko'nikmalarga aylantirish texnologiyalarini joriy etish;
- o'quv mashg'ulotlarini sifatli o'zlashtirish uchun ijodiy faoliyat tajribasini rivojlantirish;
- darsga tegishli voqea-hodisalarga faol munosabatni rivojlantirishga oid o'quv vaziyatlari yaratish.

O'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalari tizimini faoliyat usuli sifatida qayd etish ta'lim jarayonida ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish vositasi hisoblanadi. Ko'nikma esa o'rganilayotgan bilimning shaxsiy faoliyat uchun notanish emasligini anglash. Bilimni ko'nikmaga aylantirishning bosqichlari mavjud bo'lib, ular quyidagilardan iborat:

1- bosqich – faoliyat egasi o'z maqsadini anglasa-da, uni amalga oshirish yo'llarini ajratishda kamchiliklarga yo'l qo'yishi;

2- bosqich – xatti-harakatlarni ongli ajratish, ammo ularni faoliyatda samarali qo'llay olmasligi;

3- bosqich – xatti-harakatning avtomatlasha borishi natijasida ularni sifatli bajarishning boshlanishi;

4- bosqich – yuqori darajada avtomatlashgan xatti-harakat orqali faoliyatda aniq, tejankorlik bilan ishlatishni bilishi;

5- bosqich – xatti-harakatlardagi noaniqliklarni sezishi va ularni bartarf eta olishi.

Kuzatishlarimizga qaraganda, ta'lim jarayonida bilim ko'nikmaga aylansagina o'qituvchi va o'quvchilar bilan olib borilgan pedagogik ishlar yakuniga yetadi va u endi malaka hisoblanadi. Ushbu malakalarni shakllantirish quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

1- bosqich – o'rganilgan bilim va hosil qilingan ko'nikmalar asosida xatti-harakatlar maqsadi, ularni amalga oshirish usullarini aniqlash;

2- bosqich – faoliyat usullariga oid bilimlarning mavjudligi, oldin o'zlashtirilgan ko'nikmalariga murojaat qilish;

3- bosqich – yuqori darajada rivojlangan, ammo tor doirada shakllangan malakalar.

4- bosqich – yuqori darajada rivojlangan, keng qamrovli malakalar.

Biz mazkur fikrlarga qo'shilgan holda zamonaviy sharoitda boshlang'ich ta'limda noan'anaviy shakllardan samarali foydalanish bo'yicha ishlanmalar taqdim etish va tavsiyalar ishlab chiqish zarur deb hisoblaymiz. Darsning barcha bosqichlarida o'qitish motivatsiyasiga e'tibor berish, o'quvchilarni tarbiyalash, ularning umumiy rivojlanishidagi yakuniy natijalarga erishish; darsda o'quvchi bilan faol ishlash; ma'lum bir sinf uchun maqbul bo'lgan usullarni, shakllar va o'quv vositalarini tanlash, fanlarni o'zlashtirishda qiynaladigan o'quvchilarga differentsial yondashish, aqliy operatsiyalarni bajarishni iloji boricha yoshga muvofiq tarzda uyushtirish, fanlararo aloqalarni joriy

etish; o'qitish uchun axloqiy-psixologik va maktab-gigiena sharoitlarini yaratish, uy vazifalarini qat'iy me'yorlash kabilarga alohida e'tibor qaratish lozim deb hisoblaymiz.

O'quvchilarning o'zlashtiruvchanlik darajalari, ya'ni dats materiallarini o'rganish – bilish holatlari turli sabablarga ko'ra o'zgarib turadi. Dastlabki kunlarda o'quvchilarning o'quv mashg'ulotlariga moslashishi har xil bo'ladi. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari shunday holatlarga maxsus tayyorgarlik ko'rgan bo'lishi lozim. Har qanday holatlarda ham o'qituvchi o'quvchilarning o'qib-o'rganishga nisbatan intiluvchanliklarini orttirib, ishchanlik va o'zlashtiruvchanlik qobiliyatlarini yuksaltirishi zarur.

Dars jarayonida o'quvchilarning ixtiyoriy va ixtiyorsiz diqqatlari ham namoyon bo'ladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida bu holat turli sabablarga ko'ra tez-tez yuz beradi. O'quvchilar diqqatini to'plash va markazlashtirish turli xil mashq turlaridan foydalanishni taqozo etadi.

Bu holatlarda samarali mashqlar sifatida harakatlantiruvchi mashqlar, eslash va fikrlashga oid mashqlar, qisqa muddatli musobaqalar tashkil etish, yod aytishga doir mashqlar tashkil etish, o'qituvchining o'rganilayotgan mavzu bilan bog'liq yengil hazil va aksiyalari maqsadga erishish imkonini beradi.

Shuningdek, tadqiqot ishimizning amaliy bobida taqdim etilgan "Tarbiya" fani bo'yicha tuzilgan topshiriqlar berilgan bo'lib, ular o'quvchilar tafakkurini o'stirishga, dunyoqarashini kengaytirishga xizmat qiladi. Shuningdek, o'quvchilarda bilim, faoliyat usuli, ijodiy faoliyat tajribasi, munosabatlarni o'zlashtirishning yetakchi vositasi hisoblanadi.

Natijalar.

Har bir dars aniq maqsadni ko'zlagan holda puxta rejalashtirilsa, o'qituvchi darsning maqsadini aniq belgilab, uning bosqichlarini loyihalashtirish natijasida kutilyotgan natijalarni oldindan aniqlay olishi bugungi kundagi darsni to'g'ri tashkil etishga qoyilgan talablardan asosiysi hisoblanadi. Har bir dars aniq g'oyaviy, mafkuraviy izlanishga ega bo'lib, o'qituvchi esa ulardan tarbiyaviy maqsadda foydalanishi lozim. Har bir dars maktabning, ijtimoiy muhitning imkoniyatini hisobga olgan holda amaliyot bilan bog'langan bo'lishi, ko'rsatmali vositalar bilan jihozlanishi zarur.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi dars shakliga mos usul, uslub va vositalardan samarali foydalanib o'quv mashg'ulotlarini tashkil etishi, dars uchun ajratilgan vaqtni tejashi va unumli foydalanishi zarur. XXI-asr texnologiya asri hisoblanib, texnika vositalaridan ta'lim jarayonida foydalanish ushuni keng imkoniyatlar yaratilgan.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi mashg'ulotlarni sinf jamoasi va har bir o'quvchi bilan, ularning shaxsiy xususiyatlarini hisobga olgan holda olib borilishi kerak. Shuningdek, har bir darsda qo'llaydigan o'quv topshiriqlari xalqimizning boy ma'naviy merosi, ma'naviy qadriyatlarini, mentaliteti xususiyatlarini hisobga olib tayyorlanishi maqsadga muvofiq.

Taqdim etilgan talablarga mos tarzda boshlang'ich sinf o'quvchilarining dars jarayoniga tayyorgarligi sinchiklab kuzatilib, bolalarning berilgan mavzularni idrok etishi va tushunishiga psixologik jihatdan tayyorligiga e'tibor qaratilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi faoliyati o'quvchining ijodiy hamkorligiga asoslansagina o'quvchilar mustaqil fikrlay oladi, irodasi, nutq madaniyati rivojlanadi va muammoli vaziyatlarda izlanishlar orqali o'z yo'lini topishga harakat qiladi.

Boshlang'ich sinfda dars mashg'ulotlari o'quvchilarning yosh va psixologik bilish jarayonlariga mo'ljallab o'tkazilishi, asosan, bilimlarni egallashda diqqat, sezgi, idrok, tafakkur, xayol, xotira singari bilish jarayonlarining faolligi juda muhim. Aynan boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkur jarayonini rivojlantirish oylash, fikrlash, tafakkurning rivojlanish xususiyatlariga bog'liq. Mustaqil tafakkurga ega o'quvchigina

mustaqil fikrlaydi va mustaqil tarzda xulosa chiqara oladi. Demak, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun o'quv topshiriqlarini ishlab chiqishda, materiallarni tahlil qilishga imkon beradigan topshiriqlarni tayyorlash maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Xulosa.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 6-noyabrdagi "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6108-son Farmoni asosida tayanch o'quv rejasini takomillashtirish hamda o'zaro uzviy bog'liq fanlarni birlashtirish hisobiga ularning sonini optimallashtirish belgilandi [14]. Bundan ko'zlangan asosiy maqsad endi songa emas, sifatga urg'u berish, turli fanlardagi takrorlanishlarning oldini olishdan iboratdir.

Xalqaro tajribalardan ma'lumki, ta'lim tizimi yaxshi rivojlangan ba'zi davlatlarda boshlang'ich ta'lim o'quv mashg'ulotlarini o'zlashtirish uchun kam soat ajratilgan, Bizda esa o'quv mashg'ulotlarini o'zlashtirish uchun ajratiladigan soatlar soni kopayib ketishi oqibatida:

- o'quvchilar mavzularni o'zlashtirishga ulgurmaydi;
- bu holat uning fanga nisbatan qiziqishini susaytiradi;
- natijada o'quvchi darsdan bezib, o'zlashtirish uchun ichki rag'bat topmaydi;
- o'quvchilar o'zining qiziqishlari, qo'shimcha mashg'ulotlar uchun vaqt ajrata olmaydi.

Biroq bugungi kunga qadar boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv mashg'ulotlarini o'zlashtirishning didaktik shart-shaoyitlarini takomillashtirish, o'quv mashg'ulotlarini oson va tez o'zlashtirishning didaktik shart-shaoyitlari alohida pedagogik muammo sifatida ilmiy jihatdan tadqiq etilmagan.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash mumkinki, yuqorida muhokama qilingan masalalarni inobatga olgan holda boshlang'ich ta'limda dars jarayonini tashkil etish tuzilmasini yangicha yondashuvlar asosida qayta ko'rib chiqish zarur, deb hisoblaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati. СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ (References):

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son. // <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>.
2. Рубинштейн С.Л. (2005). Основы общей психология. -СПб: Питер. // <https://psylib.org.ua/books/rubin01/index.html>
3. Выготский Л.С. (1991). Педагогическая психология. -М.: Педагогика. // <https://labirint.ru/197299>.
4. Нишоналиев У. (2000). Янги педагогик ва ахборот технологиялари муаммолари ва ечимлари // "Педагогик таълим" босма журнали, №3-сон. - 11-б.
5. Хусанбоева Қ. (2003). Адабий таълимда мустақил фикрлашга ўргатиш асослари. –Т.: Ўзинкомцентр.
6. Джураев Р.Х., Толипов У.К., Сафарова Р.Г., Туракулов Х.О., Иноятова М.Э., Диванова М.С. (2008). Педагогик атамалар луғати. – Тошкент: Фан.
7. Вакиева Н. (2021). Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil ta'lim orqali nutq va tafakkurni rivojlantirish metodikasi. Monografiya. – Toshkent: Ishonchli hamkor.
8. Терехова Н.В. (2013). Дидактика начального образования. Учебное пособие. –Тюмень: Издательство Тюменского государственного университета.
9. Лернер И.Я. (1981). Дидактические основы методов обучения: Монография. –М.: Педагогика.
10. Скаткин М.Н. (1984). Проблемы современной дидактики. 2 –е изд. - М.: Педагогика.
11. Тошева Н.Т. (2018). Бошланғич синф ўқувчиларида билиш фаолиятини

ривожлантирувчи ўқув вазиятларини ташкиллаштиришнинг дидактик шарт-шароитлари. / Педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) дисс... автореферати. – Нукус: НДПИ.

12. Қайырбаев Ж. (1997). Жумбақ бизден, жуўап сизден (киши мектеп жасындағы балаларға арналған). – Нөкис Қарақалпақстан.

13. Лернер И.Я. (1996). Развивающее обучение с дидактических позиций. // Педагогика. -№2. -С. 6-12.

14. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi “O‘zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta’lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-6108-son Farmoni. // <https://lex.uz/ru/docs/-5085999>.